

Mutze Goemming

DE VISSCHER VAN HELGOLAND
door
H. KARSSSEN.

Lith. Emrik & Binger.

HARDERWIJK, H. A. BERENDS.

Prijs 20 Cent, 25 F. vnt. f. 4. 100 Expl. f. 12.

LUTZE TOENNING

DE

VISSCHER VAN HELGOLAND.

LUTZE TOENNING

DE

VISSCHER VAN HELGOLAND.

Æ E N Y E R H A A L

Naar het Fransch

DOOR

H. KARSSEN.

HARDERWIJK,
H. A. BERENDS.

De visscher van Helgoland.

Wanneer men in sommige onzer kleine zeesteden, kennissen heeft onder de visschersstand, en men geraakt met deze lieden in gesprek over hun visschersleven, dan hoort men soms wonderlijke geschiedenissen verhalen. De een verhaalt u, dat hij een zeilend schip heeft gezien in de lucht, en dat hij daarop een groot ongeluk heeft zien gebeuren. Dit is natuurlijk een gevolg van bijgeloof. Een ander vertelt u, dat hij des nachts eene zeemeermin heeft hooren zingen, en dat daarop spoedig den een of ander zich heeft verdronken. Dit verhaal vloeit voort uit een overblijfsel van het heidendom. Als men zulke dingen hoort verhalen, dan haalt men medelijdend de schouders op, kinderen! want men denkt bij zichzelf: de man is niet wijzer. Maar een andere zaak is het, wanneer een eenvoudige visscher u wijsmaakt, dat hij op het Heilige land is geweest, of dat hij het in de verte heeft gezien. Als men zoo iets hoort, dan kijkt men den verteller met verwondering aan, en denkt onwillekeurig: de man wil mij wat op den mouw spelden. Verbeeldt u kleine lezers, een eenvoudige Hollandsche visscher zou op het Heilige land zijn geweest, of het gezien hebben. Men moet dit evenwel niet te spoedig denken. De eerlijke visscher meent werkelijk, wat hij zegt. Maar let goed op, wat de man zegt. Hij vertelt u, dat hij niet in, maar op het Heilige land is geweest. Dit Heilige

land nu, waarvan hij spreekt, waar hij op is geweest, is niet gelegen in het heerlijke Oosten, of in het zoete Zuiden, ook niet in het verre Westen, maar in het barre Noorden. Het is niet het schoone Kanaän, waar elk Christenkind zoo gaarne van hoort spreken, met zijne schoone bergen, en prachtige dalen, met de aangename herinneringen uit het verleden, toen het Joodsche volk er woonde, en de Heere Jezus er rondwandelde; neen kinderen! Dat Heilige land is Helgoland. De vergissing vloeit voort uit eene naamsverbastering. Nu wij eenmaal weten, welk land onze verhaler bedoelt, nu verdwijnt onze verwondering.

De Hollandsche visscher toch, doorkruist niet alleen de Zuiderzee, maar trotseert ook wel de stormen der Noordzee; hetzij hij deze bevaart als koopvaarder, of als knecht op een visschersschuit, die in de buitenlandsche wateren haar bestaan zoekt. Helgoland, kinderen! is een zeer klein eiland in de Noordzee. Het behoort aan Engeland. Het is voor het grootste deel rotsachtig, en heeft slechts twee en een halve kilometer of mijl in den omtrek. De bewoners leven van de vischvangst, of vinden hun bestaan in het visschen op oesters, mosselen en kreeften.

Ik wil u de geschiedenis van een dezer Helgolandsche visschers verhalen, kleine lezers! Het is waar, ik heb haar ook ergens gelezen, maar dat doet minder ter zake. Gij zult haar toch zeker wel willen hooren, en ik hoop van harte, dat zij u nuttig zal zijn.

Lutze Toenning.

De oestervangst was slecht geweest.

Het was vijf uren in den morgenstond; de nacht was koud geweest, en de visschers keerden met droevige en teleurgestelde aangezichten naar huis terug.

Sedert twee maanden was het tegenwind, en de netten waren bijna altijd ledig. De oude Lutze Toenning, zat in gedachten verzonken op eene bank bij den kachel. Zijn zoon Daniel, was nog aan het strand bij de schuiten. Daniël was een flink opgeschoten jongen van achttien jaren, voor zeeman geboren. Sedert zijne kindschheid had hij op zee geleefd en menige storm te verduren gehad. De jongen had zich in het hoofd gezet, eenmaal naar Amerika te gaan, maar zijn oude vader had er zich altijd tegen verzet.

„Nee, zeide hij, al de Toennings rusten op Helgoland of op den bodem der zee, en daarom kan Daniël niet alleen in Amerika begraven worden.”

Toen Daniël een uur daarna te huis kwam, vond hij zijn vader ziek; de oude man had pijn in al zijne leden en was naar bed gegaan, en eer het zes uren was, gevoelde Lutze Toenning wel, dat de ziekte vrij erg was.

De goede vrouw Toenning was zeer bezorgd voor haar man en zette een kop sterke thee voor hem. Zij was een echte Helgolandsche vrouw, van zeer ouden en goeden huize; zij had nog de echte voorvaderlijke eenvoudigheid behouden, even als de meeste Helgolanders.

Sedert vijftien jaren droeg zij, dag aan dag een bruine, geel gezoomde rok, en evenwel was de kleur nog frisscher dan het door tallooze rimpels ontsierde gelaat der brave vrouw. Nog nooit was zij ergens anders geweest, dan op het eiland. Dit is echter niets bijzonders.

Menigeen wordt er geboren en sterft er, die een krachtig en rustig leven op het eiland doorbrengt, zonder iets anders van de wereld te zien, dan rotsen, lucht en water.

De oude Toenning ging dikwijls naar Hamburg en Bremen om oesters en kreeften te verkoopen, die hij in deze groote steden gemakkelijk kon kwijt worden. Hoe dikwijls vergastten de rijken zich aan deze lekkernijen zonder te vragen van waar zij kwamen; met hoeveel gevaren van stormen en koude zij gevangen waren; zij dachten er niet aan, dat er meer dan één leven verloren was gegaan op de trouwelooze zee met het govaarlijke werk, en beklaagden de arme visschers niet, die nauwelijks hun brood met dezen harden arbeid konden verdienen. Deze ongelijke lotsbedeeling, alzoo door den Hemelschen Vader gewild, zal echter niet eeuwig duren. Op een kort, arbeidzaam en voorbijgaand leven volgt de eeuwigheid; daar is geen aanneming des persoons; daar zullen de ondoorgrondelijke rijkdommen in Christus de eenige schat zijn van hen, die er verblijf houden; daar zal God alle tranen van de oogen afwisschen; de dood zal er niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn. (Openb. XXI:4) O, hoe heerlijk, kinderen!

Ook dezen keer wilde de oude Toenning zeer gaarne met zijn kameraads naar Hamburg gaan: maar het was hem onmogelijk door zijnen toestand. Zijn zorgende, hem teeder liefhobbende vrouw raadde hem de reis af, en smeekte hem te huis te blijven. De ijverige huisvader wilde toch nog even

zijne krachten beproeven en opstaan, maar zijne beenen begaven hem, eer hij de dour bereikte.

Moeder Toenning hielp hem weder te bed. Na zestig jaren geleefd te hebben, te midden van de stormen, dag en nacht op de zee, soms geheele uren halverwege in het water of doornat van regen en sneeuw, begaven hem zijne krachten; zijne voeten konden het gewicht zijns lichaams niet meer dragen.

Toen Daniël zag hoe het met zijn vader gesteld was, werd hij droef te moede, want hij had hem hartelijk lief. De mannen toonen over het algemeen niet zoo naar buiten, wat zij van binnen gevoelen; maar in het diepst hunner ziel gevoelen zij even goed medelijden en gehechtheid als anderen, die het meer naar buiten toonen.

„Laat mij voor u naar Haniburg gaan, lieve Vader,” zoide Daniël.

„Ga mijn jongen” zoide Toenning langzaam. Deze woorden echter, werden niet terstond uitgesproken, maar na eenige oogenblikken stilzwijgens, alsof zij moeite hadden om over de lippen te komen.

„Daniël is nog nooit in Hamburg geweest, en de zee levert allerlei op,” zoo dacht het vaderlijk hart. Maar Lutze Toenning vertrouwt op Hem, Die vloed en stormen regeert, en hij herinnert zich de woorden des H. Geestes, door den mond van David gesproken: „Die op den Heere vertrouwen, zijn als de bergen Sions, die niet wankelen.” (Ps. CXXV: 1.) Daarbij vertrouwde hij ook op Daniël zelve, en alzoo werd de vrees door moed verdrongen.

Er waren zoo vele toebereidselen voor de reis te maken, dat Daniël dien dag weinig te huis konde zijn. De goede moeder zorgde daarom nog des te beter voor haren ouden

man, die niet warm kon worden en over zijn geheele lichaam beefde.

Zij bracht kruiken warm water, — maar niets had invloed op hem. Lutze Toenning sprak weinig, en dan nog alleen over Daniël.

De jongen kwam eerst des avonds te huis; hij had in de schuiten alles in orde gebracht, en zou bij het aanbreken van den volgenden dag met zijne kameraads onder zeil gaan. Omdat hij zijn vader, zoo vroeg niet wilde storen, zeide hij hem nu reeds vaarwel. De vader onderrichtte hem, waar hij in Hamburg moest zijn, aan wien hij de oesters moest bezorgen, hoeveel hij er voor moest ontvangen, en verzocht hem dringend te zeggen, dat de oude Toenning ziek was, en nu niet konde komen, maar dat hij hoopte, zoo de Heer het wilde, de volgende reis weder zelf mede te maken. De moeder voorzag Daniël van brood en vleesch, om op reis te gebruiken en zeide hem teederlijk omhelzende:

„Dat uwe reis gelukkig zij, lieve jongen! Dat God de Heer met u zij op zee. Denk veel aan Hem.” Daarop ging Daniël slapen, en zeide met hartelijkheid:

„Vaarwel, lieve vader! Houdt u maar goed, beste moeder!”

Maar de grijsaard kon niet slapen, evenmin als Daniël; de eerste werd wakker gehouden door zijne pijnen, de laatste door zijne gedachten.

Als een jong mensch, voor de eerste maal uitvoering zal geven aan een lang gekoesterde wensch, dan bruischt zijn krachtig bloed, en duizende gedachten woelen hem door het hoofd.

Hij had zooveel van Hamburg en van de pracht dezer stad hooren spreken, dat velerlei tooverachtige beelden zijne oogen voorbij zweefden, en den slaap verdreven.

In het aangrenzende vertrek hoorde hij nu en dan het bed van zijn armen vader kraken, wanneer deze zich in de onrustigheid der slapeloosheid heen en weder wierp. Dit gedruisch deed Daniël pijn in het hart, want hij dacht dan aan zijn lijdenden vader. Hij wilde bidden, en zeide in stilte het Onze Vader, op. Dit goddelijke en volmaakte gebed, gaf hem een weinig rust, en hoe kon het ook anders. Waar is het hart, onrustig en beangst, dat geen troost heeft gevonden in het gebed? Evenwel kon hij de oogen niet sluiten.

Omstreeks twee uren des nachts stond hij op, kleedde zich zachtjes aan, en wilde zich in stilte verwijderen om zijn vader niet te storen, hopen de, dat hij eindelijk was ingeslapen.

Maar de zieke was wakker; hij hoorde Daniël en riep hem tot zich. Daniël ging naar bed. Lutze Toenning nam de hand van zijn zoon, en vermaande hem, zich goed te gedragen, te denken aan het oog, dat hem gadesloeg, en de oogen te richten op Hem, voor Wien niets verborgen was; hij beval zijn kind aan de zorgen van den Heer, Die hem in alle gevaren kon bewaren, en zijne reis voorspoedig kon maken.

„Wees niet bezorgd voor mij, zeide Daniël; dat God u spoedig herstelle.” „Lieve vader, vroeg hij met beklemde stem, hebt gij nog niets geslapen?” „Nee mijn jongen,” zeide Toenning en keerde zich zuchtende van hem af.

Daniël leidde de hand op het brandende hoofd van den zieke, gaf hem wat water, en nam op nieuw afscheid. De moeder was ook wakker, en omhelsde hem ook nog voor het laatst.

Daarop spoedde de jongen zich naar het strand, waar zijne makers hem reeds wachtten.

De nacht was voorbijgegaan. Het morgenrood glansde in het Oosten; de zee was hoog en onstuimig, en de rots Helgoland verhief zich boven de golven als een versteende olifant,

De zeilen werden geheschen en de schuit vloog over het schuim der zee, dansende op den kop der baren, of liever glijdende over de bochten. Helgoland verdween weldra in de morgenschemering en na eenige uren vertoonde zich de vuurtoren van Cuxhaven aan den horizon. Daniëls vreugde vermeerderde bij het naderen, en de morgenlucht scheen zijn geest te verlevendigen. Cuxhaven voorbijvarende beschouwde hij de stoombooten en Engelsche schepen, die zich met volle zeilen verwijderden. Hij zag de Elbe met hare breede uitwatering, de dorpen rechts en links, de molens op den oever, en de visschers op de zee; verder op Altona, met hare sombere huizen en fabrieken en eindelijk de groote haven van Hamburg, met het bosch van masten van de talrijke schepen, uit alle oorden der wereld, en den toren van St Michel, welke dit alles scheen te beheerschen.

Daniël was opgetogen van verwondering; hij liet zijne oogen naar alle zijden gaan, en deed zich alles, wat hij zag door zijne kameraden verklaren, welke de reis meermalen hadden medegemaakt. Deze vroegen niet meer, en verbeeldden zich reeds, mannen van groote ondervinding te zijn.

— Daar is een Amerikaansche driemaster, zeide een der visschers, die naar Californië gaat; men zegt, dat daar het goud groeit, gelijk bij ons het gras; en die gaat naar Rio.”

Zoo sprekende verbeeldde hij zich bijna in Californië te zijn geweest, en meende hij zijne zakken vol goud te hebben.

Den volgenden morgen werden de oesters afgeleverd en het geld zorgvuldig in ontvangst genomen.

Naardien het vertrek op den volgenden dag was bepaald, slenterde Daniël dien dag door de stad. Hij bezocht de schoone lange straten, de Jonkvrouwsteeg en de Beurs; hij bezag de prachtige winkels en hunne schatten alsmede de

equipages en de paarden, zaken op Helgoland onbekend, even als de mooie heeren en de prachtig gekleede jufvrouwen. Zijn kameraad vertelde hem, dat hier menige koopman meer geld bezat, dan alle Helgolanders te zamen.

Daniël kreeg daardoor zulk een eerbied voor rijke mannen, dat hij, wanneer hij een groote Mijnheer voorbij zag gaan, meende, dat hij een koopman was; hij ging dan heel eerbiedig op zijde en volgde hem zoo ver hij zien kon, vol bewondering met de oogen. De jongen had in zijn geheele leven nooit meer dan eenige guldens gezien, en te Hamburg sprak men van millioenen. De arme Daniël! hij begreep niet, dat deze lieden, welke hij zoo zeer benijdde, daardoor niet gelukkiger waren. Hij wist nog niet, dat het geluk zich meer hecht aan omstandigheden dan aan stand, en dat het geld wel een *goed dienstknecht kan zijn, maar altijd een slechte meester is.*

In den namiddag zaten de Helgolandsche visschers voor de herberg en dronken een glas rum, in gezelschap van eene menigte Engelsche, Amerikaansche en Hamburger matrozen. Daniël verstond weinig van hunne taal. Een hamburger zeeman zat naast Daniël en knoopte een gesprek met hem aan. Spoedig merkte hij, dat de jongen nergens dan op Helgoland was geweest. Hij dischte allerlei avonturen op, welke hij beleefd zoude hebben en vergrootte ze zoodanig, dat Daniël vol bewondering en verwondering naar hem zat te luisteren.

Hij vertelde daarop aan den zeeman, dat hij een groote begeerte had naar Amerika te gaan, en dat hij er reeds lang geweest zoude zijn, indien zijn oude vader het hem toegestaan had.

„En houdt u dat terug?” vroeg de matroos. Ik voor mij heb het niet aan mijn vader gevraagd. Op zekeren dag, toen hij mij beknorde, heb ik het huis verlaten!”

„Hoe lang is dat wel geleden?” vroeg Daniël.

— Zes jaren, zeide de matroos, en sedert dien tijd ben ik vrij man, en ik bekommer mij niet om God of menschen.”

— Maar dat is zonde,” antwoordde Daniël. Bij ons verlaten wij onzen Vader zoo maar niet. Wij zouden vreezen voor Gods ongenoegen.”

— O, zeide de andere gij zijt nog een Christen uit den ouden doos; de tijd voor zulke praatjes is voorbij. Hier leeft iedereen naar zijn goedvinden. De vrijheid alleen heeft voor ons waarde.”

— Maar gij spreekt goddelooze woorden,” zeide Daniël, en hij wilde zich verwijderen.

Doch de matroos was boos en beschaamd, dat hij door een Helgolander werd terecht gezet. „Ah! dacht hij bij zich zelve, „ik zal hem toonen wat goddeloosheid is; hij zal eens zien welk een heilige hij zelf is.” Daarop veranderde hij van toon. Terwijl hij vroeg, wat er al zoo op Helgoland te doen was, liet hij zich door Daniël veel bijzonders over de oester- en kreeftenvangst vertellen en veinsde er zeer veel belang in te stellen. Als Daniël over deze dingen kon spreken dan gevoelde hij zich op zijn gemak en hield niet op met vertellen. De matroos spoorde hem intusschen aan te drinken. Hij schonk den armen jongen het eene glas na het andere in, en spoedig begon het bloed den onnoozelen Daniël naar het hoofd te stijgen.

„Op uw gelukkige reis naar Amerika,” schreeuwde de Hamburger, en noodigde hem op nieuw uit te drinken. Daniël zeide evenwel met beslistheid:

— Neen, voor deze keer heb ik genoeg; ik wil niet meer hebben.”

— Weet ge het wel? zeide de andere. Luister naar mij;

kom ik zal u Hamburg eens laten zien. Nog nooit hebt ge zoo iets gezien."

— Ja maar, zeide Daniël, ik ben de stad reeds doorgewandeld."

— En wat hebt gij dan gezien?"

— O, een heele boel. De Jonkvrouwsteeg, de Beurs, de winkels," enz.

— Dan heb je nog niets gezien," viel de matroos hem in de rede; ga met mij mede, dan zal ik u eens laten zien, wat Hamburg is."

En Daniël toegevend aan zijne uitnoodiging, stond op, en ging, terwijl de andere Helgolanders met andere vrienden en op andere wegen liepen, de eene straat in en de andere uit, arm aan arm met zijn slechte leidsman. De Hamburger matroos bracht Daniël op het voornaamste gedeelte der stad, te midden van de grootste drukte en de meest afwisselende vermakelijkheden. Hij toonde hem rechts en links wapen-magazijnen, pappegaaïen, apenkooien, schouwburgen, spelen, en eindelijk nam hij hem mede naar een wijnhuis. De vensters stonden open en eene verleidelijke muziek drong naar buiten. Daar was alles gemeen en opzichtig; kleederen, aangezichten, gesprekken, en spelen waren er goddeloos. De matroos trok Daniël mede naar binnen en vroeg om punch, welke zij dronken, terwijl dansers rondom hen heen dwarrelden. O wat geleeek hier alles weinig op de zedige en rustige vergaderingen van Helgoland. De arme Daniël was verdoofd en de wijn verhitte zijn bloed. Men spoorde hem aan tot den dans, men trok hem er, niettegenstaande zijn weigering, in. De matroos, hem om het midden der rug vasthoudende, lachte met een spottenden, duivelschen lach, toen hij zag, dat hij zijn slachtoffer, hetwelk hem eenige oogenblikken te voren het

goede voor oogen had gehouden, zoo in de verleiding had gestort; hij klopte hem vriendschappelijk op den schouder. Deze vriendschappelijke klap en die helse gebaren van den matroos, brachten Daniël weder tot zich zelve, voor zoover dit mogelijk was: want hij was reeds meer dan half dronken en stotterde. Hij ging achteruit en deed eene poging om te vertrekken; maar de dansers verhinderden hem dit en de matroos hem onder den arm memende, spoorde hem aan nog een glas te drinken.

— Wie slecht drinkt, vaart slecht" voegde hem zijn verleider toe.

En Daniël, geen weerstand kunnende bieden, ledigde het glas en viel daarna bewusteloos op den grond. Men sleepte hem in den hoek van de danszaal, waar hij uitgestrekt nederlag, meer gelijkende op een beest, dan op een redelijk en onsterfelijk wezen.

De nacht kwam. De Hamburger matroos was verdwenen. Daniël lag nog steeds bewusteloos op den grond, en rondom hem heen nog altijd dezelfde wereldsche, lichtzinnige vreugde, nog dezelfde drukte en dezelfde wanordelijkheid.

Een doodbed.

Op hetzelfde oogenblik zat Daniëls moeder onrustig bij het ziekbed van Lutze Toenning.

De zieke had een slechte dag doorgebracht; de ziekte nam van uur tot uur in hevigheid toe. Hij klaagde weinig, maar

de ingevallen oogen en de groote verandering van zijn aanzicht, zeiden duidelijk genoeg, dat de laatste oogenblikken van den ouden man niet ver meer verwijderd waren. Hij was bij zijn volle kennis, en begreep alles, wat er tot hem gezegd werd; maar hij mompelde slechts eenige afgebroken woorden.

„Daniël! Daniël!” riep hij, met steeds spoediger terugkeerende tusschenpoozen.

— Hij zal morgen wederkomen, houdt u bedaard „zeide de moeder, hij is in Gods hand. Wien Hij bewaart, is wel bewaard.”

Toen Toenning zijne krachten voelde afnemen, verlangde hij voor de laatste maal des Heeren Avondmaal te ontvangen. De predikant onderhield zich met hem over den hemel en over de eeuwigheid, en wees hem op den eenigen weg des heils, namelijk de vergeving der zonden, welke daar is in Jezus Christus.

Hij gaf vervolgens aan den stervende het brood en den beker. De grijsaard nam met zijne bevende handen den beker aan, maar in zijn blik lag een vast geloof, en hij hield den beker zoo vast omklemd, alsof hij er niet van wilde scheiden. De leeraar sprak zacht: „Deze drinkbeker is het N.-Testament in mijn bloed; doe dat zoo dikwijls als gij dien zult drinken tot mijne gedachtenis.” De moeder lag op hare kniën naast het bed: zij bad en weende bittere tranen. De vrome leeraar sprak nu en dan eenige van die zachte en vertroostende woorden tot haar, die zoo zegenrijk zijn voor verbroken harten, en welke alleen in het Evangelie te vinden zijn; daarna keerde hij zich tot den stervende, om met hem te bidden.

Toen hij zich weder oprichtte, scheen Toenning kalmer te

zijn en rustiger te liggen. Het was bijna middernacht, en het licht der lamp verzwakte langzamerhand. Men hoorde den zieke den naam van Daniël fluisteren, en daarna riep hij met sterkere stem: „O Heer wees mij genadig.” Daarop volgde eene lange stilte. De moeder nam haar gezangboek en zong met luide stem een treurlied.

Toen zij geeindigd had zag zij naar den zieke, en hij verroerde zich niet.

— Toenning!” riep zij.

Hij antwoordde niet.

„Toenning! Toenning! o mijn God, mijn God, is het mogelijk!? En zij wierp zich op het verstijfde lichaam, terwijl zij de reeds koude lippen van haren armen man met kussen overdekte. Maar haar krijten en hare verzochtingen konden den doode niet doen herleven, noch zijne lippen verwarmen.

Hij sliep zijn laatsten langen slaap, om eerst weder op den jongsten dag te ontwaken.

De arme weduwe stond bij het bed en sprak langzaam deze woorden, welke door het snikken werden afgebroken:

„Toenning! gij zijt bij Jezus. Gij hebt het daar beter dan hier in deze booze wereld. Gij hebt den Zaligmaker lief gehad en Hem altijd als uwe eenige toevlucht geacht. Vaarwel, rust in vrede, mijn Toenning!

Daarna knielde zij neder, en zeide:

— Ik geloof in God, den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde; En in Jezus Christus zijnen Eeniggeboren Zoon, onzen Heer; Ik geloof in den H. Geest; in eene heilige algemoene Christelyke kerk, de opstanding des vleesches en het eeuwige leven, Amen! — Dit was ook uw geloof en uwe hoop, Toenning. Uw lichaam zal weder opgewekt worden en het eeuwige leven beërven.”

Zij weende lang en zacht, nedergeknield naast den doode; doch hare smart werd verzacht door deze heilige gedachten.

Er kon zoo wat een uur voorbijgegaan zijn toen zij opstond. Toen nam de arme vrouw haren bijbel en leidde hem onder het hoofd van den doode, veegde het doodzweet van zijn voorhoofd, schikte zijn bed in orde, zette alles in de kamer op zijn plaats en ging toen in de oude leuningstoel zitten om dezen droevigen nacht nabij haar man te waken.

Tegen den morgenstond sluimerde zij een weinig in, maar plotseling sprong zij met schrik overeind; zij had een akeligen droom. De zee was stormachtig; in eene boot, door de golven heen en weder geslingerd, zag zij den Heer Jezus met den ouden Toenning en Daniël; eene groote golf wierp Daniël over boord in weerwil van de tegenwoordigheid van den Heer, en Daniël werd niet gered.

De arme vrouw schreeuwde zoo hard in haren slaap, dat zij geheel beangst wakker werd, de oogen opsloeg, en zag Toenning op zijn bed uitgestrekt.

Zij had eenige oogenblikken noodig om zich te herinneren, wat er was voorgevallen en om zich te overtuigen, dat hij dood was, en dat de liefelijke vereeniging met hem voor deze aarde was verbroken.

„Uw wil geschiede en niet de mijne, schreide zij met geloof; hij zal tot mij niet wederkeeren, maar ik zal tot hem gaan.”

En hare gedachten, door hare onderwerping, kalmer geworden, vestigden zich op Daniël en verlieten hem niet meer. Zij zou wel gewild hebben, dat het reeds den volgenden avond ware geweest, opdat Daniël terug ware gekeerd. Door dit alles deed de goede liefhebbende moeder den ganschen nacht geen oog dicht.

De terugkomst.

Den volgenden avond keerde Daniël tot zijne moeder terug. Hij had een zeer slechte reis gehad. Niet ter oorzaak van wind of golven, die waren hem zeer gunstig geweest, maar zijn hart was gejaagd en beroerd door den inwendigen storm.

Hij was in den vroegen morgen met een kloppend hoofd wakker geworden, en bemerkende, dat hij op den vloer van de bijna duistere zaal lag, herinnerde hij zich traspwijze hoe hij hier gekomen was en wat er van hem was geworden; toen werd hij aangegrepen door een innige smart, door een knagend berouw, en door den hevigsten toorn. Tegen wien deze toorn? Hij wist het zelf niet. Tegen zich zelven, tegen den matroos, tegen de geheele wereld!

Hij dacht aan Helgoland, aan zijne moeder, aan zijn zieken vader, en hij zou zich wel de haren van verdriet en gewetenswroeging hebben willen uittrekken.

Zoo veroorzaakt de zonde in het menschelijke hart eene beroering en eene ellende, welke door niets kan verzacht worden. Er is slechts één Wezen hetwelk er ons van kan verlossen; gelukkig zij, die tot dat Wezen de toevlucht nemen.

Daniël stond op, om zijne kameraden te zoeken, en dwaalde geruimen tijd door het doolhof van onbekende straten rond, eer hij iemand vond, die hem terecht hielp. Toen hij bij hen was gekomen vroegen zij natuurlijk waar hij geweest was; maar hij kon er niet toe komen het hun te zeggen. Zij staken den spot met hem, en dachten uit zijn stilzwijgen het ergste. Daniël verdroeg hunne plagerijen en

zweeg. Maar toen zij op zee waren gevoelde hij zich beter. Naar mate zij zich van Hamburg verwijderden, gevoelde hij zich van een zwaren last ontheven.

Gelukkig was het geld, hetwelk hij voor de oesters had ontvangen, nog aanwezig; alleen zijn eigen geld, hetwelk hij langen tijd had opgespaard, was bijna tot den laatsten stuiver verteerd.

Gedurende den overtocht zocht Daniël zijne gedachten tot kalmte te brengen en werkte met al zijne krachten. Zijne kameraads verwonderden zich over zijn buitengewonen ijver om te roeien. Thans bemoeide hij zich niet met dorpen of torens, noch met Cuxhaven of den vuurtoren.

Vooruit! Vooruit! was zijn eenige gedachte. Als de golven overboord sloegen, en zijn aangezicht verfrischten, haalde hij diep adem en ondervond hij een weldadig gevoel. Eindelijk was Helgoland in het zicht. Maar nooit had hij zulk een angst gevoeld, als nu, toen hij zijn geboorterots in het verschiet zag. Hij verlangde er zoo naar, en hij vreesde er te komen. Hij gevoelde een inwendige onrust, waarvan hij de oorzaak niet kon verklaren.

De avond was nog niet gevallen, toen de schuit aan wal kwam. Daniëls moeder stond aan het strand op de plaats waar de jongen haar had bescheiden. Daniël vloog naar haar toe en was weldra bij haar. Zijn hoofd duizelde, hij moest zijne krachten inspannen om het huis te bereiken en wist zelf niet, hoe hij op den trap was gekomen. Dáár bij het doodbed zijns vaders, barstte hij in een vloed van tranen uit. Zijne moeder wilde zijne smart verzachten, en zeide:

— Hij riep altijd: Daniël! Daniël! Gisteren avond te elf uren vooral kwam uw naam over zijne lippen!"

Bij deze woorden sloeg Daniël zich op de borst en zijne

moeder zag hem geheel verschrikt aan, zijne wanhoop niet begrijpende. Maar hij gevoelde het wel; de gewetenswroeging bleef hem bij en beroerde hem tot in het binnenste zijner ziel; die worm stierf nooit.

Lutze Toenning werd op het kerkhof van Helgoland begraven; de dag der ter aarde bestelling ging voor moeder en zoon treurig voorbij. Toen zij des avonds alleen waren in het ledige en droevige vertrek weenden beide in stilte; de moeder afgetrokken en in gedachten verzonken, Daniël met het hoofd in de handen verborgen.

— Nu zult gij mij moeten ondersteunen," zeide zij eindelijk.

— O ja, met de hulp van God, zal ik het doen," antwoordde Daniël.

— Mijn zoon, wandel met God zoo als uw vader met Hem gewandeld heeft!"

— O, ik hoop het!" zeide Daniël.

En in zijn binnenste beloofde hij God, Hem in de toekomst getrouw te zullen zijn, en vroeg Hem zijne hulp om niet in verzoeking te vallen.

— Maar Daniël kon zich niet langer inhouden. „Moeder, kreet hij, vergeef mij."

— Wat mijn zoon?"

— Och, vergeef mij het kwaad, dat ik gedaan heb." Toen vertelde hij haar alles, wat er in Hamburg was gebeurd in den nacht, waarin zijn vader lag te sterven. De moeder bleef na zijn verhaal in gedachten verzonken en met gesloten oogen zitten. Eindelijk deed zij een poging om op te staan en een bijbel te zoeken. Zij opende deze en zeide tot Daniël:

— Hebt gij het vijfde gebod niet begrepen Daniël? „Eert uwen vader en uwe moeder, opdat uwe dagen verlengd worden in het land, hetwelk u de Heer uw God geeft! „Dat wil

zeggen, dat gij boven alles den Heer uwen God en Vader zult liefhebben en eeren, en dat ge Hem zult vreezen met uw gansche hart. Wanneer gij dit doet, mijn kind, dan eert en eerbiedigt gij ook uwe ouders, zonder hen te bedroeven, zeide de arme moeder.

Met deze woorden verborg zij hare smart; maar Daniël de armen om zijne moeder heenslaande, zeide:

— „Met Gods genade, zal dit de laatste maal zijn, dat ik u bedroefd heb.”

En werkelijk! Sedert dien dag zag men Daniël niet weer aan den dans, noch zelfs op de plaats waar de bewoners van Helgoland te zamen kwamen om een uurtje te praten over weer en wind.

Des te ijveriger was hij in zijn werk; des morgens was hij altijd de eerste en des avonds de laatste op zee; hij sprak weinig en had geen smaak in uitspanningen. Velen zeiden, dat hij een huichelaar was geworden, en zijne kameraden verwonderden zich over zijn vreemde gedrag; hoewel zij gedurende den rouw zijne smart eerbiedigden en hem niet met vragen lastig vielen. Daniëls moeder was innig verheugd, over het gedrag van haren zoon. Hij bracht den avond steeds bij haar door, las met haar den Bijbel of andere godsdienstige boeken en zong den geliefkoesde liederen met haar. Hij bracht haar iederen dag zijne verdiensten en hield niets achter, en hij deed dit alles, wat het voornaamste was, met eene liefde waarvan God in den Hemel alleen getuige was, maar die zijne goede moeder verblijdde en haar het gebeurde deed vergeten. Het scheen, dat hij haar wilde schadeloos stellen voor de zonde tegen zijn vader bedreven en zich te beijveren om alzoo de belofte, aan het vijfde gebod verbonden niet te verbeuren.

Hij veraangenaamde daardoor het leven zijner moeder, en er geschiedde niets tusschen die beiden wat niet liefelijk was en welluidde.

Daniël alzoo in gemeenschap met God levende, herkreeg zijne gewone frischheid. Zijn karakter helde over tot eene zachte, stille droefgeestigheid; maar zijne droefheid was *eene droefheid naar God, welke eene onberouwelijke bekeering werkt tot zaligheid*. Overigens werd hij door de lezing der H. Schrift, welke hij standvastig met zijne moeder bleef volhouden, meer en meer vereenigd met Hem, *die gekomen was om te zoeken en zalig te maken wat verloren was*, en hij kon zeggen: „*Ik weet, in wien ik geloof.*”

Er bleef intusschen een droevig gevoel in hem over. Wanneer hij herdacht, wat er in Hamburg geschied was, dan bepaalden zijne gedachten zich op den Hamburger matroos, die hem had zoeken te verleiden, en de gedachte aan zijn verleider was hem steeds pijnlijk. Hij verlangde wel niet naar zijnen dood, maar toch betrachte hij zich somtijds op de begeerte, om hem in zijn macht te hebben en zich op hem te wreken. Somtijds benevelde dit zijn geest.

Zijne moeder merkte in die oogenblikken zijne afgetrokkenheid wel op en zocht er de oorzaak wel van uit te vorschen, maar hij durfde er niet mede voor den dag te komen. Evenwel gevoelde hij dringende behoefte, God om een vergevensgezinden, vredelievenden geest te smeeken, opdat hij bevrijd werd van dat gevoel van haat, hetwelk hij somtijds in zich voelde opkomen. Ten einde zich te sterken in dien strijd herlas hij dikwijls de woorden uit den 1sten brief van Johannes: „Die zijn broeder haat is in de duisternis, en hij wandelt in de duisternis. Die zijn broeder haat is een doodslager, en gij weet, dat geen doodslager hot leven heeft in zich blijvende.”

Dan gevoelde hij zijne eigene zonde en zijne ellende, en de genade Gods aan hem bewezen, deed hem uitroepen: „En gij, vergeef uwen broeder!”

Gestrand. Geland.

Meer dan één jaar was er sedert dien dag voorbij gegaan. Men schreef ten minste Oktober. Het was reeds lang koud en onstuimig en de stormen volgden elkander, op Helgoland, met een verschrikkelijk geweld. Sedert acht dagen had geen boot het gewaagd het eiland te verlaten, en bijna dagelijks zag men balken, planken en andere overblijfselen van vergane schepen aanspoelen.

Op een Maandag zag men de visschers zich op de hoogte vereenigen om met den verrekijker naar een schip te zien, dat ten noorden van het eiland, in de verte zichtbaar was. Dit schip worstelde tegen de branding en de golven; het had reeds een mast verloren en werd naar het eiland heen gezweept. Het was om dezelfde reden onmogelijk hulp te bieden en er heen te varen. Naar mate het wrak naderde, gingen alle matrozen en schippers naar beneden op het strand of boven naar den uitkijk. Men was vol angst, want als het vaartuig op het strand of op de klippen stootte was het zeker verloren. De noodteekenen voor de arme matrozen waren helaas vruchteloos; want de storm hilde en het schuim vloog tot over de verste rotsen. Men kon er nauwelijks blijven staan, zelfs al hield men zich vast. Het schip, door de golven heen

en weder geslingerd, verkeerde in het grootste gevaar. Na een half uur worstelens stootte het op de klippen en werd verbrijzeld; men zag eenigen der passagiers over boord springen; anderen wrongen de handen van wanhoop en bleven op het dek.

Terwijl de mannen boven op de rots naar dit smartelijk schouwspel stonden te kijken en de vrouwen te zamen jammerden, kampte eene boot tegen de woedende zee. Weldra door de golven medegesleept, zag men het slanke scheepje nu eens op den kop der baren, dan weder was het verdwenen in de diepte.

Twee mannen zaten in deze boot. Wie waren het? Het was Daniël, en zijn makker. Zij hadden zich niet lang bedacht. In de boot te springen was het werk van een oogenblik. Toen bevalen zij hunne ziel aan God en baden Hem, die de Almachtige is, hen in het woeste geweld te bewaren, en hen bij de schipbreukelingen te brengen. De toeschouwers waren verschrikt over hunnen moed en schaamden zich over hunne eigene zelfzuchtigheid; in een oogenblik voegden zich drie booten bij die van Daniël.

Och, dat God hen nabij zij, dat Hij hunne handen sterke en deze brave lieden ondersteune! Ja de Heer verhoort de verzuchtingen. In weerwil van duizend gevaren gelukt het hen het schip te bereiken. Met stokken en koordeu gewapend, gelukt het hen na ongehoorde inspanningen de bemanning te redden. Slechts twee zijn verdronken.

De moedige visschers van Helgoland worden bij hun terugkeer met vreugde en onder luide toejuichingen ontvangen en vooral Daniël, die dit heldhaftige voorbeeld heeft gegeven. Het verongelukte schip was een Engelsche brik, de meeste der passagiers waren Engelschen. Evenwel waren er ook

Duitschers onder hen, maar wie zij ook waren, allen waren meer dood dan levend, daar deze ongelukkigen drie dagen en drie nachten gedobberd hadden tusschen leven en dood.

Alle woningen op Helgoland werden voor hen ontsloten; men voorzag hen van drooge kleederen, en verzorgde hen voor het overige zoo goed men kon.

Daniël bracht een der schipbreukelingen in zijn huis, welke hij zelf had gered.

Het was een Duitscher, een jong mensch van omstreeks twintig jaren.

Daniël leidde hem buiten kennis op zijn eigen bed, en zijne moeder deed op de hartelijkste wijze haar best om hem weder tot zich zelve te brengen. Hij kon niet spreken, en het gelukte nog niet hem bij te brengen.

De moeder vergat in hare bedrijvigheid bijna haren zoon, die zijn leven had gewaagd voor dezen vreemdeling.

Daniël zelf schijnt gedachteloos bij het venster naar buiten te staren; hij teekent allerlei figuren met den vinger op de glasruiten; maar hij is niet gedachteloos, zijne gedachten zijn ver, zeer ver van daar. Waar of ze dan zijn? Aan het doodbed zijns vaders; daarna in de danszaal te Hamburg, waar een verleidelijke stem hem in de zonde heeft gestort, terwijl zijns vaders laatste uur sloeg. Hij meent zijn vader onophoudelijk: Daniël, Daniël! te hooren roepen; dan ziet hij zijn teerbeminde vader, dood, en zich zelve ongevoelig en vorachtelijk zich bezondigende in dit slechte verblijf van den Satan, terwijl zijne moeder hem onder tranen het vijfde gebod herinnert, hetwelk hij heeft vergeten en overtreden.

Waarom denkt Daniël daar nu aan? Waarom komen juist nu die oude herinneringen zijn hart verontrusten? Is die worm nog niet gestorven, is dit vuur nog niet uitgebluscht?

Neen, die worm is herleefd, dit vuur is weer aangeblazen; het brand, het blaakt feller dan ooit. Hij, wien hij heeft gered uit den storm, die daar bewusteloos op zijn eigen bed ligt uitgestrekt, is zijn verleider van Hamburg! Daniël heeft er niets van tegen zijn moeder gezegd, en den ongelukkige in zulk een beklagenswaardigen toestand ziende, begint het medelijden in zijn hart te spreken, de haat welke hij tegen hem gekoesterd heeft schijnt minder te worden. Hij gevoelt, dat hij moet vergeven, zooals de Heer hem heeft vergeven, maar de strijd is nog levendig. Hij blijft in gedachten staan, verzonken in diepe overpeinzingen.

Als de avond komt strekt Daniël zich op den grond uit, en laat den vreemdeling zijn eigen bed. Na eenige dagen is deze beter. Daniël vertrekt altijd vroegtijdig; hij kan nog niet besluiten hem toe te spreken. De strijd is zwaar voor den ouden mensch, maar hij bidt, en God zal hem helpen zich zelve te overwinnen. In zulk een strijd blijkt de kracht des geloofs.

Eindelijk was de zieke zoo ver, dat hij tot de zorgzame moeder, die hem verzorgde als haar zoon, spreken kon over de gevaren en angsten, welke hij doorgestaan had. Daarna keek hij het kleine vertrekje rond en kon nauwelijks gelooven, dat hij aan vasten wal was; alles draaide nog met hem in het rond; zijn blik en zijne geestvermogens waren nog onzeker en als hij zich wilde oprichten kreeg hij duizelingen, terwijl hij weder in het kussen nederviel.

Toen Daniël des avonds te huis kwam vroeg zijne moeder hem, eenige oogenblikken bij den zieke te blijven, daar zij buiten iets te verrichten had. Daniël bleef. Eerst ging hij naar het venster om de zee te beschouwen, welke voor hem lag; doch daarna eene betere gedachte van zijn hart volgende,

keerde hij naar het bed terug en zette zich neder. De zieke en hij keken elkander een oogenblik aan, en zwegen.

Daniël was de eerste, die het stilzwijgen verbrak.

— Wij hebben elkander meer gezien, „zeide hij.

— Ik geloof het ook, zeide de vreemdeling, maar waar?

„Ik weet het, hernam Daniël te Hamburg in het wijnhuis. Herinnert gij u nog den visscher van Helgoland, die u zeide, dat hij gaarne naar Amerika zou gaan, maar dat zijn vader er zich tegen verzette, wien gij wildet overhalen om zijn aardsehen en hemelschen Vader te vergeten? Gij had uw vader verlaten, zonder zijne toestemming en toen ik u zeide, dat dit zonde was, wat hebt gij toen gedaan? Herinnert gij u nog, dat gij mij toen verleid hebt ten dans te gaan, dat gij mij toen in slecht gezelschap gelokt hebt? „De Duitscher was stom en bleek als een doode.

„Wilt ge nog verder hooren?“ ging Daniël voort.

Het uur waarin ik verzonk in de macht der zonde en der bedwelming..... O hoort het! Op deze zelfde plaats waar gij ligt, daar uitgestrekt gelijk gij, verliet mijn vader het leven, roepende om zijn Daniël en voor hem biddend — — —

Dit zeggende bedekte Daniël zijne oogen met de handen, en barstte in tranen los.

De matroos kon geen enkel woord spreken. Hij zag zijn eigen leven voor zijne oogen voorbijgaan; hij herinnerde zich zijne ouders, welke hij verlaten en vergeten had, die hem misschien gevloekt hadden, en het lange register zijner zonden vertoonde zich aan hem en verschrikte zijne ziel. Eindelijk riep hij:

„Ik heb u willen verderven, en gij hebt mij het leven gered?!

Daniël viel hem in de reden.

— Dat is alles voorbij; want ik geloof, dat God mij mijne

zonden heeft vergeven, en ik vertrouw dat Jezus Christus is gestorven voor mijne zonden, en dat hij is opgewekt *voor mij*, hetgeen misschien in uwe oogen dwaasheid is.

— Neen, neen! riep de matroos: het is voor mij geene dwaasheid. In het gevaar en in het gezicht van den dood, heb ik leeren gelooven in dien Zaligmaker; eertijds heb ik *niet gewild*.

— Ik gevoelde geen haat of toorn tegen eenig mensch, vervolgde Daniël, dan tegen u. O, dat mijn God het mij vergeve; maar ik heb gedurig gewenscht u in mijne macht te hebben om mij te wreken. Ook ik heb tegen u gezondigd. Vergeef het mij. Dank niet mij, maar God, dat ik u gered heb. Doch hoor mij aan, ik wil van nu voortaan uw makker zijn. Wilt gij dat? God die alle onze wegen bestuurt tot ons nut, heeft er zijn heilig doel mede gehad, u hier aan deze krest te brengen, en hetgeen een ongeluk had kunnen zijn, is door zijne genade een zegen over u geworden. Tot nu toe hebt gij de zonde gediend. O, keer tot God terug en denk aan Hem; misschien is uw vader op dit oogenblik ook stervende!" Na dit gezegd te hebben ging Daniël heen om in het aangrenzende vertrek een boek te zoeken.

— Zie hier, zeide hij, een boek dat sterker is geweest dan ik, hetwelk mij heeft overwonnen."

Hij opende den bijbel, en las met heldere stem:

„Eert uwen vader en uwe moeder, opdat gij lang leeft op aarde."

— Vriend! zonder eerbied voor dit gebod, is het onmogelijk vroom te leven en zalig te sterven.

De deur werd op dit oogenblik geopend, en de moeder kwam binnen.

— Och lieve moeder, zeide Daniël, laat ons nog een oogenblik

alleen, wij hebben dingen te bespreken, welke niemand mag hooren."

Toen de moeder vertrokken was, vertelde de matroos aan Daniël zijne levensgeschiedenis, eene geschiedenis vol zonden en ongerechtigheden; hij sprak over dit alles met de levendigste smart, met een waar berouw en eene ernstige verootmoediging.

Hierop sprak Daniël:

— Er leeft een levende, eeuwige en volmaakt heilige God, die de zonde straft, en die der schuldige geenszins onschuldig houdt. Indien wij geen Zaligmaker hadden, dan zouden wij voor eeuwig moeten verloren gaan, want alle vleesch is zondig voor Hem, en niemand kan voor Gods gericht bestaan. Maar nu . . . nu is er geene verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn. In dit geloof in dien Zaligmaker is mijn vader gestorven, en ik hoop door zijn genade ook te leven en te sterven door het geloof in hem. O mijn vriend, het is zoo goed Jezus lief te hebben!"

De matroos antwoordde:

-- Ik heb schipbreuk geleden, maar God zij geloofd; ik heb de haven gevonden.

Het is mij niet bekend, wat er verder van den Hamburger matroos is geworden. De hand Gods had hem opgezocht, en hij had zich door Hem laten vinden.

— De goede Herder heeft verschillende dienstknechten, door welke hij het verlorene laat opzoeken.

Ditmaal had hij zich van een arme Helgolandsehe visscher bediend.

